

Przegląd zdrojowy

sportowy i turystyczny

Pismo poświęcone sprawom zdrojowisk i miejsc klimatycznych, sportowi krajowemu i zagranicznemu jakoteż sprawom turystyki.

Redaktor główny: **Dr. Zenon Pelczar.** — Redaktor naczelny: **Dr. Jan Frączkiewicz**

Skład główny we Lwowie u St. Sokolowskiego, Pasaż Hausmana 9; w Warszawie księgarnia Gebethnera i Wolfa.

Prenumerata kwartalna 2 K.
do końca roku 6 K.

Rękopisów nie zwraca się.

Wychodzi 1 i 15 każdego miesiąca,
bogato illustrowany.

Adres Redakcyi i Administracyi:
ul. Starowiślna 12.

Konto czekowe Nr. 64.330.

Ceny ogłoszeń:

Ogłoszenia za 1 wiersz petitowy lub jego miejsce 40 gr. Nadesłane za wiersz garmondu lub jego miejsce 1 kor
Ogłoszenia prócz Administr. przyjmują R. Mosse i Haassenstein w Wiedniu.

TREŚĆ. Dr. Pelczar: W sprawie bojkotu pruskiego. — Automobil Gaggenowski. — Cracovia we Lwowie. — Konkurs hippiczny. — S. p. hr. Andrzej Potocki jako sportsmen. — Rozmaitości. — Ogłoszenia.

ZDROJOWISKA.

W sprawie bojkotu pruskiego.

Czy i jakie przetwory lecznicze niemieckie i zdrojowiska zagraniczne dadzą zastąpić się krajowemi.

Skreślił dr. Pelczar. (Ciąg dalszy).

Przedstawicielami wód gorzkich względnie słono gorzkich są u nas źródło Bonifacego w Morszynie oraz 3 źródła (Marya-Zofia, Bronisława) w Truskawcu. — Miejscowości te niezbyt wielkim przedzielone pasem ziemi wielce zbliżone do siebie przedstawiając własności — różnią się między sobą natężeniem zgęszczenia tj. ilością zawartych składników od wszystkich innych a na zachodzie położonych zdrojów znaczną ilością soli magnowych — których tam tym zdrojowiskom zupełnie brak i tak przedstawia

Jeśli porównamy skład zestawionych tu wód — przyjąć musimy do przekonania, że woda morszyńska ze źródła Bonifacego przewyższa wszystkie inne zawartością składników mineralnych oraz stosunkiem ich między sobą. Między składnikami przeważają sole przeczyszczające w postaci siarkanu sodowego (28) i potasowego (5) oraz połączeń magnowych (16). — Zawartością siarkanów alkalicznych (34.3) stoi woda morszyńska ponad wszystkiemi do dzisiaj dnia znanymi wodami — co zaś do zawartości chlorków magnowych zajmuje między wodami 5-te miejsce, pozatem wykazuje analiza obecność 10⁰/₀₀ chlorku sodu, co wodę tą w porównaniu do wód węgierskich znacznie przyjemniejszą w użyciu i więcej nadającą się do dłuższego używania czyni.

Nietylko przeto tak wysoka zawartość soli przeczyszczających, ale też i stosunek pojedynczych składników przyczynia się do tak wybitnego działania we wszystkich cierpieniach tych, gdzie wogóle wskazane są wody gorzkie względnie słonogorzkie. Według zdania ś. p. Rady Dworu Korczyńskiego stanowi woda morszyńska unikat między wodami gorzkimi nietylko na bardzo znaczną ilość części stałych wogóle i największą ilość siarczanów alkalicznych ale także z powodu wielkiej zamożności w chlorek sodu i z powodu bardzo korzystnego stosunku względnej ilości siarkanów alkalicznych i chlorków alkalicznych do względnej ilości soli magnowych. Woda ta ilością siarkanów alkalicznych zbliża się do wód węgierskich, zawartością chlorku sodu natomiast do wód niemieckich jak Kissingen, Rakoczy i Friedrichshall, które zawartością części stałych zaledwie 10 i 11-te zajmują miejsce w szeregu wód gorzkich.

Wody trzech źródeł Maryi Zofii i Bronisławy w Truskawcu skromniejsze zajmują wprawdzie miejsce co do zawartości soli gorzkich w szeregu wód przeczyszczających — odznaczają się jednak przeważną zawartością chlorku sodu w porównaniu z solami gorzkimi. —

Między sobą różnią się tem, że woda ze źródła Maryi

Miejscowość :	Siarkan magnu	Siarkan sodu	Sole wapniowe	Chlorek sodu	Chlorek magnu
Morszyn	6.08	28.416	1.08	12.29	10.182
Marya	—	1.009	0.82	3.68	0.394
Zofia	4.134	0.602	1.327	7.20	0.096
Bronisława	0.564	0.931	2.268	11.24	0.31
Friedrichshall	5.150	6.056	1.346	7.956	3.929
Kissingen	5.134	6.054	1.346	7.955	3.933
Hunyady Janos	22.35	22.55	—	1.30	—
Rakoczy	20.786	14.462	—	—	—
Axpad	18.065	19.654	—	—	—
Victoria	32.38	20.95	1.602	—	—
Püllna	12.12	16.119	0.338	—	2.460
Sedlitz	13.54	—	1.04	—	0.39

W interesie własnego zdrowia powinien każdy żądać wszędzie tylko
Tutek cygaretowych
 z fabryki **RUDOLFA HERLICZKI** w Krakowie.

Ostrzega się przed licznymi naśladownictwami! — Wzory i cenniki wysyła fabryka darmo i oplatnie.

zawiera ponadto 0.04% węgla żelazowego, co jej nadaje wybitne znaczenie wody żelazistej zbliżonej bardzo składem swym i działaniem do wody krynickiej ze źródła Słotwiny. Stosunkiem swym soli gorzkich do chlorku sodu zajmują źródła te miejsce pośrednie między wodami niemieckimi (Kissingen Friedrichshaller) a wodami czeskiemi jak karlsbadzka Mühlbrunn i marienbadzka Kreuzbrunn. Stosowane na miejscu przy źródle przyczyniają się bardzo do rozszerzenia wskazań w leczeniu rozmaitych zbroceń ustroju głównie na tle upośledzonej przemiany materii, jak i przewlekłych nieżytów kiszek z niedowładem ich połączonych wraz z następstwami ze strony wątroby. Wody truskawieckie do dzisiaj dnia nie zostały exportowane, co jednak zupełnie nie umniejsza i znaczenia i skuteczności uzyskanej przy źródle.

Reasumując po krótko znajdujemy w źródle Bonifacego w Morszynie znakomitą wodę, która wybitniejsze rozwija działanie jak wody niemieckie a po części i węgierskie, znajdując wskazanie wszędzie tam, gdzie wody słono-gorzkie stosowane być powinny. Źródło swego czasu bardzo głośne, dzisiaj skutkiem zapomnienia i braku troskliwości, wyparte w handlu przez wody obce, powinno skutkiem znakomitych swych własności powrócić do należnego mu znaczenia. Smutny zaś dzisiaj przynajmniej fakt, że mimo tego, że w kraju mamy tak znakomitą wodę — posługujemy się wodami obcymi, obojętnie patrząc jak wody niemieckie i węgierskie całe nasze zapotrzebowanie objęły. — Tym większy zaś smutek ogarnąć musi, jeśli zważymy, że Morszyn jest własnością Towarzystwa lekarskiego, a dochód z niego płynący przeznaczony jest na ulżenie losów wdów i sierót po lekarzach.

Podobnie jak pacjent u nas nawet nie pytając się lekarza, sam w odpowiedniej potrzebie ucieka się do obcych wód gorzkich — tak samo wziętość u nas sobie wyrobiły: woda Selterska, Bilińska — Salvator, Giesshübler i wiele innych tak jako wody lecznicze lub stołowe. Kaszlesz — pij wodę Selters — cierpisz na skazę moczanową pij Salvatora — masz zgagę pij wodę Bilińską lub Giesshüblera — o to rady — które niestety bardzo często się słyszy — które pacjenci, laicy sami sobie z ust do ust podają, a które lekarze zapominając o obowiązkach nań wobec kraju ciężących niestety bardzo często bez wahania potwierdzają.

Zestawmy i przypatrzmy się składowi wód naszych krajowych — a przekonamy się, że tylko karygodna obojętność, brak względów dla źródeł ojczystych dopuściły do tej anomalii. Porównajmy skład źródła Kingi w Głębokiem i innych z obcymi szczawiami alkalicznymi.

Szczawia alkaliczne odznaczają się znacznie większą zawartością węgla sodowego i wolnego bezwodnika węglowego — te też składniki jako główne w poniżej zestawionej tabeli uwzględniłem.

Z zestawienia wynika, że woda bilińska, Fachingen, Fellatenquelle górują wprawdzie nad Głębokiem, zawartością węgla sodowego, natomiast przewyższa je ostatnie źródło zawartością litu (0.0142) — znakomicie też je zastąpić powinna w cierpieniach tych, gdzie inne równorzędne wskazane są szczawia alkaliczne, stanowczo zaś składem swym przewyższa wody Giesshübler, Krondorf, Neuenahr, Preblau i Salzbrunn, które takim wzięciem u nas się cieszą, moc całą polskiego grosza w zamian za granicę ściągając. To samo powiedzieć można o wodzie krościeńskiej ze źródła Stefana, która przynajmniej dzięki wybitnym swym

Miejscowość :	Dwuwęglan sodowy	Bezwodnik węglowy
Krościenko	4.53	1216 cnt.
Głębokie	1.587	1432 „
Fachingen	5.55	945 „
Fellatenquelle	4.29	609 „
Geilnan	1.060	1468 „
Giesshübler	1.202	1537 „
Krondorf	1.130	783 „
Neuenahr	1.050	498 „
Preblau	2.86	637 „
Salzbrunn	2.42	630 „
Vals	0.28	1039 „
Vichy	4.88	460 „
Bilin	6.475	1337 „

własnościom poczyna rugować wody obce. Woda ta skutkiem zawartości większej ilości chlorku sodu na rozgraniczu szczaw alkalicznych i alkaliczno-słonnych leży, dlatego raczej do następnego działu zaliczoną być powinna. Między szczawiami alkalicznymi uwzględnić jeszcze muszę t. zw. „Naftusie“ w Truskawcu, która składem swym niepokaźna pozornie uboga w składniki mineralne, o bardzo małym, ciężarze gatunkowym, a posiadająca nadzwyczaj wybitne działanie moczopędne, przewyższające wszystkie znane nam szczawia. Woda mająca ustaloną już sławę — dokładnie skontrolowana przez kol. Praszila na klinice prof. Gluzińskiego — niestety skutkiem małej ilości kwasu węglowego silnego nie nadająca się do przesyłki i dłuższego przechowywania — znana natomiast w szerokim kole pacjentów i przyjaciół Truskawca, który też w największej części powodzenie swe i sławę zawdzięcza. Tak jak jedno jedyne jest na świecie Mühlbrunn i niczem zastąpić się nie da, tak znowu Naftusia unikatem jest dotychczas, nie ma bowiem drugiego równego o podobnym składzie źródła, któreby tak znakomite rozwijało działanie.

Odmienne składem swym i działaniem są źródła alkaliczno-słone, których głównym przedstawicielem jest Selters, Gleichenberg, Ems, ze szkodą naszej Jozefinki szczawnickiej, wody krościeńskiej i wysowskiej.

Wszystkie obok dwuwęgla sodowego i bezwodnika węglowego zawierają w odpowiedniej ilości chlorek sodu.

Miejscowość :	Chlorek sodu	Dwuwęglan sodu	Bezwodnik węglowy
Krościenko	2.51	4.59	630
Jozefinka Szczawnicka	3.13	6.51	876
Wysowa	2.42	7.03	691
Gleichenberg	1.82	3.54	623
Ems Kränchen	1.62	1.95	311
Vita	0.94	1.80	700
Selters	2.33	1.236	1204

Szczawnica posiada cały szereg źródeł, podobnych składem swym i działaniem, najwięcej jednak znane i uży-

© **ZDZISŁAW
ZDANOWICZ**
w Krakowie, Sławkowska 3
Hotel Saski

☞ poleca: **Kapelusze, Cylindry P. & C. Habiga, Scotta i inne, Bieliznę męską, Krawaty, Rękawiczki, Płaszcz, Peleryny gumowe nieprzemakalne, Kufry, Torby, Paski, Plaidy, Necesery.**

wane są Józefinka i Magdalena, która nawet przewyższa pierwszą większą ilością chlorku sodu 1·4⁰⁰/₁₀₀, a o całe 2 grm. dwuwęglanu sodowego. Rozpisywać się tu na tem miejscu o znaczeniu tego rodzaju wód w chorobach przewodów oddechowych i innych, przekroczyłoby ramy niniejszego artykułu. Podnieść mi raczej wypada, że także i w tym dziale wody nasze krajowe zupełnie składem swym i działaniem na równi stoją z obcymi wodami, jeśli zaś mniejszy rozgłos mają to chyba tylko dlatego, że polskie, że nasze — i że nie poprzedziła je reklama, która obcym wodom drogę u nas torowała.

Trzecim gatunkiem szczaw są szczawy żelaziste, pospolicie wodami żelazistymi zwane. Przeważającym tu składnikiem obok wolnego kwasu węglowego jest dwuwęglan żelazowy obok innych więcej lub mniej obojętnych składników.

Najważniejszymi przedstawicielami są u nas: Krynica, Żegiestów, Wysowa — z obcych zaś wód przeciwstawić im należy Franzensbad (Franzensquelle i Stahlquelle), Marienbad (Ambrosiusbrunnen), Homburg, Pyrmont, Spaa, Elster, Bardyów, Dorna, Kudowa.

Zestawiwszy w nich ogólną ilość składników — dwuwęglan żelazowy i wolny bezwodnik węglowy, widzimy, że:

Miejscowość:	Ogół składników	Dwuwęglan żelazowy	Bezwodnik węglowy
Krynica	2·070	0·021	1531 cnt.
Żegiestów	2·758	0·05	1564
Wysowa (Rudolf)	4·791	0·04-0·14	1642
Dorna	0·19-0·37	0·06-0·24	1·10-1·47 gr.
Kudowa	3·136	0·035	1217
Elster	2·282	0·085	1266
Marienbad Am brosius	0·806	0·116	1·173 gram.
Homburg	8·22	0·098	2·042
Bardyów	3·55	0·087	1528
Francensbad	1·614	0·079	3189
Pyrmont	2·713	0·077	2713
Spaa	0·52	0·071	2552

Cała ta grupa wód znaczenie swoje ma głównie przez obecność dwuwęglanu żelazowego, obok niego zawierają wszystkie większą lub mniejszą ilość dwuwęglanu sodowego (najwięcej ma Wysowa 3·043), ponadto dwuwęglan wapna (Wysowa 0·470, Żegiestów 1·711, Krynica 1·554). Ponadto źródło krynickie Słotwina posiada dość poważną ilość soli gorzkich, co w odpowiednich przypadkach ma wielkie swe znaczenie.

Wszystkie wody tej grupy, tak nasze, jak i zagraniczne, o tym samym składzie zasadniczym, posiadają wskazania główne w leczeniu chorób krwi — ponieważ zaś wszystkie te zdrojowiska równocześnie rozporządzają borowiną, rozszerzają się w nich wskazania na cały szereg innych zbroczeń, jak wszelkie choroby wysiękowe — przede wszystkim zaś choroby kobiece. Ma się rozumieć, że poza tem nadają się te zdrojowiska i do leczenia bardzo wielu innych chorób — choćby tylko nadmienić wady

serca kąpielami gazowymi. Krynica rozporządzając ponadto bardzo dobrze urządzonej zakładem hydropatycznym, gromadzi liczny zastęp ludzi, dotkniętych cierpieniami nerwowymi i innymi, które nadają się do leczenia zimną wodą.

W leczeniu chorób krwi przetworami żelazowymi nie rozchodzi się nigdy o ilość żelaza — lecz głównie o to — by przetwór ten został należycie wchłonięty i by nie drażnił błony śluzowej żołądka. Długich lat doświadczenie przy źródle — w ostatnich zaś czasach doświadczenia kliniczne stwierdziły to dowodnie na wodzie krynickiej — to samo zaś odnosi się i do wody żegiestowskiej jak i wysowskiej, które wielce zbliżone są do siebie składem swoim.

Dobroć jednak samej wody w tym wypadku żelazo zawierającej, nie potrafi jeszcze zdrojowisku danemu zapewnić wziętości i powodzenia, składać się na to musi cały szereg innych czynników — jak położenie, klimat, urządzenia inne lecznicze — wygody i t. p. Wszystkie dopiero te czynniki razem działając, przyczyniają się do wywołania tego dodatniego działania, które leczeniem zdrojowo-kąpielowem osiągamy. Wszystkie trzy owe zdrojowiska, które są u nas przedstawicielami zdrojowisk żelazistych, posiadają owe warunki zespolone, które im pozwalają zająć zupełnie równorzędne stanowisko obok zdrojowisk obcych. Jeżeli jeszcze dodamy, że wszystkie posiadają znakomicie wyszkolonych lekarzy, doświadczonych specjalistów, liczne pensjonaty, jak Krynica i nawet zakład dyetetyczny, (Dr. Skórczewski) który od szeregu lat jest dla pacjentów szkołą higieny i poucza ich, jak się leczyć dietą i na przyszłość żyć mają — musimy przyznać, że tylko niechęć i niezdarzenie sobie sprawy z ogromu szkody krajowi naszemu wyrządzonej — może jeszcze pociągać tego rodzaju chorych do wyjazdu za granicę — nikt bowiem absolutnie nie zdoła podnieść żadnych poważnych motywów, któreby zmuszały odpowiednio cierpiących chorych szukać zdrowia swego za granicą — gdy w kraju wszelkie po temu warunki znajdują.

Przechodzimy wreszcie do wód siarczanych, których również mnogość wielką w kraju naszym spotykamy.

Wody siarczane w zasadzie dzielimy na cieplice i wody zimne.

Do pierwszych należą: Akwisgran nad Renem, Amécie les Bains we Francji, Baden pod Wiedniem, Baden i Szinznach w Szwajcaryi, Piszczany, Trenczyn, Wielki Waradzyn, wszystkie na Węgrzech, Piatigorsk na Kaukazie.

Zimne wody siarczane są: Kreuth w Szwajcaryi, Langenbrücken w ks. Bodeńskim, Langenzalca w Turynii, Lenk w Szwajcaryi, Pierrefonds we Francji, Weilbach w Nassau.

My cieplic nie posiadamy — wszystkie nasze wody siarczane są zimne, a do nich należą: Busk i Solec w Królestwie Polskiem, Konopkówka, Krzeszowice, Lubień, Niemirów, Pustomyty, Swoszowice, Szkło i Truskawiec. Sporną do dzisiaj dnia jeszcze jest kwestya, jakim czynnikiem w składzie wody kąpielowej przypisać dodatnie działanie — to znaczy solom siarczanym, czy wolnemu kwasowi siarkowodowemu. Jedni też wierzą w wyższość wód więcej obfitujących w siarkowodór — drudzy przypisują większe znaczenie solom siarczanym. Co do cieplic, dopatrują się wydatniejszej skuteczności w jednostajnej i naturalnej ciepłocie w czasie trwania kąpeli.

Sporne to jeszcze i nieujednostajnione zapatrywania — na jedno się jednak zgadzają wszyscy i lekarze i laicy,

W. Sikorski & J. Seidenstein

Łwów, ulica Klementyny Tańskiej L. 3.

— FILIE: W KROŚNIE i BORYSŁAWIU —

Składy maszyn i przyborów do wszelkich gałęzi przemysłu

Polecają: Kotły i maszyny parowe. Pompy ręczne i parowe. Rury gazowe żelazne i cynkowe. Rury wiertnicze i narzędzia wiertnicze. Gnące się węże metalowe. Armatury i łączniki dla rurociągów parowych, wodnych i gazowych. Materyały gumowe, asbestowe i t. p. do uszczelniania. Pasy skórzanego, bawełniane i gumowe. Liny druciane i manilowe. Oleje maszynowe i cylindrowe. Urządzenia dla warsztatów kowalskich i ślusarskich. Urządzenia elektryczne dla oświetlenia i przenoszenia siły i wszelkie przybory do tyczeń.

że kąpiele siarczane znakomity mają wpływ dodatni w leczeniu całego szeregu chorób, szczególnie na tle gośćcowem.

Każde z tych zdrojowisk ma swych zwolenników i przyjaciół, którzy w niem odzyskawszy zdrowie — szczególnie wyższość w niem specjalnie widzą nad drugim, każde też w kołach swoich zwolenników zasłużoną cieszy się sławą.

Trudno rozklasyfikować pojedyncze zdrojowiska — wszystkie posiadają te same zalety, przynosząc większej części swoich pacjentów upragnione zdrowie — żadne z nich nie uleczy wszystkich, jak tego się domaga ogół chorych, którzy cierpieniem dotknięci zapominają o tej wielkiej prawdzie, że „uleczyć można tylko to, co się uleczyć da“. Pomiedzy sobą różnią się zakłady sposobem i stopniem swoich urządzeń — to też te, które w tym niedomagają kierunku, powinny się starać dorównać tym — które na polu higieny i wygody wyprzedziły inne. Jeśli bowiem w jakim zdrojowisku, to w zdrojowisku przeznaczonem dla chorych, gościem i jego następstwami dotkniętych, wygody, higiena w czasie i po kąpeli bardzo wielką w leczeniu odgrywa rolę. Wówczas zniknie pozorna wyższość cieplic, zdrojowisk węgierskich czy obcych, zdrojowiska zaś nasze, choć z zimną wodą siarczaną, zupełnie na równi z tamtymi będą traktowane. Przypisać trzeba, że iten rodzaj zdrojowisk naszych nie pozostał w tyle — w stosunku do sił i w miarę najlepszych chęci postępują naprzód, czego dowodem i w nich z roku na rok rosnąca frekwencya i ogólne zadowolenie.

Co do zawartości siarkowodoru zdroje nasze albo stoją na czele, albo równorzędnymi się okazują wobec zdrojowisk obcych. I tak zawiera siarkowodor woda:

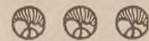
W Lubieniu	0:117
Pustomyty	0:1004
Mehadii	9:0906
Neudorf	0:0097
Swoszowic	0:045
Akwisgran	0:0056
Busk	0:024
Piszczany	0:029
Baden koło Wiednia	0:011
Trenczyn	0:0021
Truskawiec	0:079
Konopkówka	0:0042
Solec	0:1009
Warządyn	0:0071

Reasumując, przychodzimy do przekonania, że kraj nasz rodzinny niesłychanie bogato będąc uposażonym przez naturę na punkcie zdrojowisk, ma zdroje co do składu chemicznego i znaczenia leczniczego zupełnie równorzędne ze zdrojami zagranicznymi. Że pozorna wyższość zdrojów zagranicznych, które świat opanowały, polega tylko w ich reklamie, zapobiegliwości i znakomitszych urządzeniach leczniczych, którym ogół naszych zdrojowisk do tej pory sprostać nie mógł.

Z drugiej strony każdy nieuprzedzony przypisać musi postęp na każdym kroku w zdrojowiskach naszych i dążność do doskonalenia się. Sprawa rozbijać się jeszcze może tylko o dobre chęci — o pobłażliwość w imię uczucia narodowego i większe ocenienie dobrych starań i zapoczątkowanego postępu, a nie mierzenie naszych urządzeń i naszych starań miarą zagranicy.

Stan obecnie jest tego rodzaju, że każdy pacjent z życzliwością odnosząc się do naszych zdrojowisk, może w każdym rodzaju cierpienia, oprócz cierpień żołądkowych, leczonych w Karlsbadzie, z bardzo dobrym skutkiem przeprowadzić leczenie w kraju, nie będąc narażonym wcale na niewygodę, które przed laty pacjentów odstręczały od naszych zdrojowisk.

Chory znajdzie u siebie w kraju wszędzie jak najlepsze chęci, otwarte polskie serca, zatem to ciepło rodzinne, którego napróżno szukać za granicą — a pozostawszy sam w kraju, dorzuci grosz swój do budowy wielkiego gmachu ogólnego dobra krajowego, przyczyniając się również do salwowania naszego imienia i naszej sławy.

GŁOSY PUBLICZNOŚCI.

Zakład zdrojowo-kąpielowy **Rymanów-Zdrój**. Frekwencya 2.500 osób, położony nad poziomem morza 450 m., w powiecie sanockim w Galicyi, opodal od stacji kolejowej „Rymanów“, własność hr. Potockiego. Najobfitsza szczyawa słono-alkaliczna, jod i brom zawierająca, bogata w cenne składniki mineralne, ze zdrojów „Tytusa“, „Klaudy“ i „Clestyny“, odznaczone pierwszorzędnymi nagrodami na wystawach i zjazdach lekarzy i przyrodników. Zdrój „Klaudy“ (zdaniem Dra Dobrzyckiego, prezesa Komisji balneologicznej Towarzystwa lekarskiego Warszawskiego) zastępuje całkowicie słynne obce, bo niemieckie wody w Kissingen, mianowicie zdroje „Rakoczy“ i „Pandur“, a nawet je przewyższa i jest skuteczniejszym od nich (gdyż zawiera dwuwęglan sody, którego tamte nie zawierają).

Pomimo, że Zakład niedawno istnieje, wiele osób, a szczególnie dzieci, zawdzięcza mu uzdrowienie, a Zakład z każdym rokiem wzdłuża i rozszerza się. Położenie urocze wśród lasów szpilkowych, w otwartej przewiewnej dolinie, powietrze suche, zdrowe. Leczenie kąpielami mineralnymi, rzecznymi, pićm wód, mięsieniem (massage), gimnastyką zwykłą i ortopedyczną itd. Prócz lekarza zdrojowego, ordynuje kilku lekarzy.

Oprócz tych środków leczniczych, posiada Zakład wszelkie udogodnienia, mianowicie: nowe, wzorowo i z komfortem urządzone łazienki, wygodne pomieszkowania, kuchnię zdrową, dobrą a niedrogą, wyborną muzykę zdrojową, liczne spacery, kąpiel, aptekę, pocztę, telegraf, sklepy, restauracje, fortepiany, czytelnię, bibliotekę, fotografa, automobil, własną sieć telefoniczną, łączącą wille zakładowe między sobą i z Zarządem Zakładu. Wycieczki końmi i automobilerem w okolicy, zabawy z tańcami, bale, koncerty, przedstawienia teatralne, gry ogrodowe, bilard i strzelnica, urozmaicają pobyt w Zakładzie.

Zakład odwiedza corocznie I. krajowa kolonia lecznicza, posiadająca swe własne zabudowania, mogące pomieścić kilkaset dzieci.

Sezon trwa od 20 maja, do 20 września i dzieli się na 3 okresy: I-szy od 20 maja do 20 czerwca; II-gi od 20 czerwca do 20 sierpnia; III-ci od 20 sierpnia do 20 września.

Ceny pomieszkań i kąpeli w I-szym i III-cim okresie sezonu są znacznie niższe dla zamieszkujących wille zakładowe. — Ubodzy, zaopatrzeni nawet w świactwa ubóstwa, nie mogą liczyć na żadne uwzględnienia w sezonie II-gim, tj. od 20 czerwca do 20 sierpnia.

Wodę mineralną i sól jodobromową rymanowską do użytku wewnętrznego i zewnętrznego (tj. do kąpeli, okładów itp. rozsyła na żądanie, przyjmuje zamówienia na pomieszkowania i powozy do kolei, oraz wszelkich wyjaśnień udziela:

Zarząd Zakładu Zdrojowo-kąpielowego w Rymanowie.

Stacya Rólei państwowej: **Rymanów.**

Stacya telegr. i poczt.: **Rymanów Zdrój. (Austria, Galicya).**

Pamiętajmy o zdrojowiskach krajowych!

Pierwszorzędna Pracownia Sukien Męskich

Leona Grabowskiego właściciel
firmy **Gabryel Grabowski**

w Krakowie, ul. Szpitalna L. 36. Telefon 561.

MATERIAŁY i KRÓJ ANGIELSKI. ————— WYKOŃCZENIE ARTYSTYCZNE.

Rozmaitości.

Teatr w Zakopanem. Obiegają pogłoski, że ma do Zakopanego zjechać p. Rygier ze swoim towarzystwem. Byłoby niewątpliwie rzeczą bardzo pożądaną i dla stałych mieszkańców Zakopanego i dla przejezdnych, gdyby pan Rygier zamiar swój wykonał. Mamy nadzieję, że cieszyłby się nie mniejszym powodzeniem jak przed dwoma laty p. Zelwerowicz z towarzystwem krakowskim. W atmosferze zimowej, w której jeszcze ciągle tkwimy, ta wiadomość, aczkolwiek jeszcze nie sprawdzona, podziałała jakby zwiastun wiosenny.

Wystawa zdrojowisk w Cieclocinku. Staraniem ruchliwego Tow. przyjaciół Cieclocinka w Czerwcu r. b. odbędzie się pierwsza w Królestwie wystawa zdrojowisk polskich. O ile wiemy udział w niej wezmą prawie wszystkie zakłady lecznicze. Wystawa odbędzie się w Cieclocinku. Program obejmuje wszystkie działy, z balneologią związane, a więc przetwory lecznicze, urządzenia higieniczne zakładów kąpielowych, wzorowe mieszkania dla leśników, wreszcie literaturę balneologiczną.

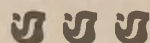
Ruch obcych w Wiedniu w ostatnich dwudziestu latach. Zapiski oddziału statystycznego wiedeńskiego Magistratu za miesiąc Luty 1908, zawierają także statystykę ruchu obcych w Wiedniu w latach 1888 do 1907. Z podanych tam liczb widoczne, że roczny przyływ obcych z roku 1888, z 238.000 osób wzrósł w roku 1907 do 515.300, a więc powiększył się o 277.100, co równa się przeciętnemu rocznemu wzrostowi o 14.900 osób. W ostatnich pięciu latach przewyższał napływ obywateli austriackich o 138.200 obcych, czyli przeciętnie o 27.600 osób rocznie — w tej liczbie było z Węgier mniej o 42.800, z innych krajów mniej o 28.400, w tem z samych Niemiec mniej okrągło 20.000 osób. Normalna frekwencja w ostatnich pięciu latach obniżyła się z Węgier (— 69.800) i z innych państw (— 102.200) o 172.000 osób, który to ubytek pokryła w zupełności liczba przybywających obywateli austriackich.

W związku z kongresami znajduje się ruch obcych, którego statystykę ogłosiło biuro statystyczne magistratu wiedeńskiego w sprawozdaniu za miesiąc luty b. r., jako osobną rozprawę. Statystyka ta obejmuje czas od r. 1888 do r. 1907. W czasie tym ruch obcych z 238.000 wzrósł do 515.300 osób, a więc o 277.100, co daje roczny wzrost 14.900 obcych turystów. — W ostatnich 5 latach ruch turystyczny w Wiedniu z krajów, należących do Austrii, wzrósł o 138.000, natomiast ruch obcych z Węgier zmniejszył się o 42.800, z zagranicy o 28.400 osób, a w tej liczbie wypada na Niemców 20.000. Wobec normalnej frekwencji w ostatnich pięciu latach z poza granic Austrii ubyło 172.000 obcych turystów, a mianowicie 69.800 z Węgier i 102.200 z zagranicy. Deficyt ten pokrył z nadwyżką ruch turystów z krajów, należących do Austrii, pomiędzy którymi Galicya niepoślednie zajmuje miejsce.

Dzienniki tutejsze już od dawna zwracały uwagę na fakt, że do Wiednia przybywa coraz mniej podróżnych z zagranicy. Wiedeń leży na boku i to dosyć daleko od owego szlaku, którym odbywa się nowożytna wędrówka narodów z północy na południe. Anglicy, Skandynawowie, Niemcy, jadąc do Włoch, omijają Wiedeń, który tylko dla Polaków i Rosyan jest etapem w podróży na południe. — W ten sposób można wytłómaczyć ubytek 102.200 zagra-

nicznych turystów w ciągu 5 lat. Ubytek z Węgier wynosi przeszło 69.000 osób. Otóż i Węgrzy emancypując się coraz bardziej pod względem finansowym i przemysłowym od Austrii, przedsiębiorą też coraz mniej podróży dla interesu do Wiednia, a pewną rolę odgrywa tutaj patryotyzm, który każe szukać Węgom szukać rozrywek w Budapeszcie z pominięciem Wiednia.

Ruch z krajów, należących do Austrii, wzmógł się znacznie, co przypisać należy głównie wzmocnionym stosunkom handlowym a po części ułatwieniom w połączeniach kolejowych. Obok tego wzrasta także liczba turystów, którzy tylko dla przyjemności przybywają z krajów austriackich do Wiednia, a pomiędzy tymi właśnie podróżnymi bardzo wielu znajduje się z Galicyi. Można nie znać ani Warszawy, ani Poznania, ale Wiedeń — to co innego.

Zakład dyetetyczny w Krynicy

otwarty od 15-go maja do 30-go września.

(w maju, czerwcu i wrześniu o 25 procent taniej). Zakład mieści się w osobnym, na ten cel zbudowanym gmachu, w środku Zakładu zdrojowo-kąpielowego w Krynicy. — Otoczony jest wokoło ogrodem — Pokoje ma duże, widne, z balkonami, wygodnie umeblowane, z piecami, z doskonałą pościelą i staranną służbą. W Zakładzie prowadzi się leczenie albo wyłącznie dyetetycznie, albo też w połączeniu z innego rodzaju kuracjami, zwłaszcza zdrojowo-kąpielowymi. — W Zakładzie znajdują chorzy wszelką opiekę, dlatego zbytecznym jest, by towarzyszyły im osoby zdrowe. Aby uniknąć nieporozumień i zawodów, należy na dłuższy czas przed wyjazdem do Krynicy porozumieć się z zarządem Zakładu pod adresem: **Dr. Skórczewski w Krynicy.**

Fabryka „LE FERMENT“

Kraków, ul. Podwale L. 5

wyrabia

MLEKO ZDROWIA

(„Laktobacylina“)

czyli mleko kwaśne sposobem Dra Miecznikowa profesora instytutu Pasteura w Paryżu.

Mleko to wolne od chorobotwórczych zarazków, jest godne polecenia jako środek dyetetyczny, regulujący funkcje żołądka i jelit, działający dodatnio na czynności serca, zwapnienie naczyń, skazę mocznicową (arthritis), cukromocz i czynności nerek.

Dla uzupełnienia kuracji i dla osób, które mleka kwaśnego nie znoszą, nadają się pastylki laktobacylinowe.

Zakład główny na Austrię: Kraków, ul. Podwale 5.
Zastępstwo na wschodnią Galicyę: Lwów, ul. Pańska 27.
" na Bukowinę: Czerniowce ul. Pańska 59.

Filie: Zakopane, Krupówki 25

Krynica,
Tarnów, ul. Seminaryjska 1
Rabka.

Tylko wyroby, noszące oryginalne, paryskie opaski z firmą „Le ferment“ należy uważać za pochodzące z naszego laboratorium.

Wodociągi dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d. — Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. — Ustawianie pomp. Instalacje domowe z klozetami i łazienkami. Łaźnie, mechan. pralnie, suszarnie itd. projektuje i wykonuje:

Aleksander Wiktor Świetlik

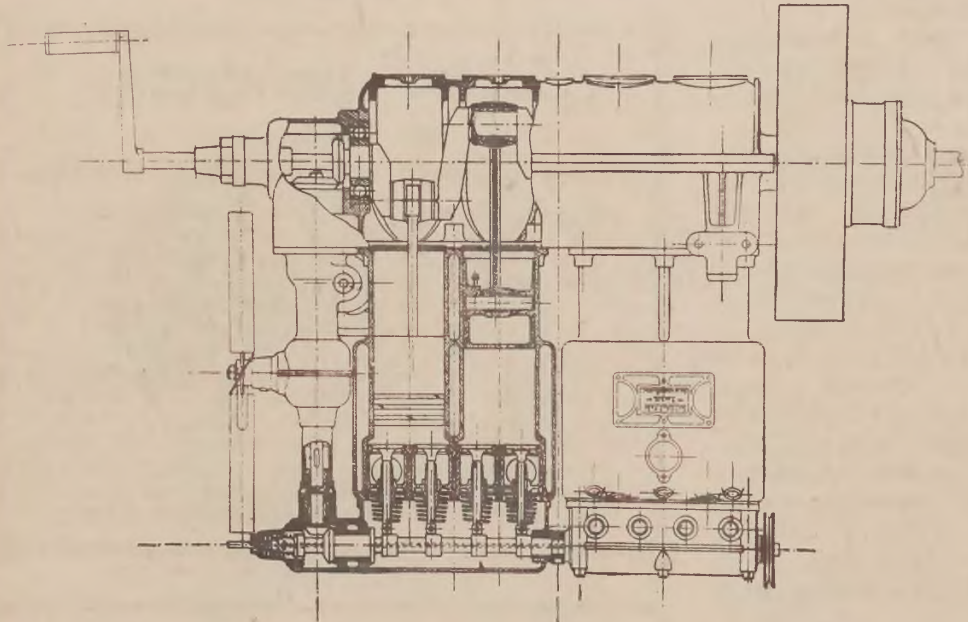
we Lwowie, ul. Szopena L. 5. Telefon Nr. 737.

SPORT.

Automobil Gaggenowski.

Na wyścigach samochodowych w roku 1907 pojawił się znakomity, świetnie pod każdym względem wykonany i doskonale wykończony samochód gaggenowski (Gaggenau). Odrazu, od pierwszego wejrzenia poznać można, że do konstrukcji tego samochodu użyto wszystkiego, co tylko przyczynić się mogło do zapewnienia mu sławy najnowszego, najznakomitszego modelu. Widzimy tu więc wszystko to, czem najnowsza mechanika rozporządza.

Gaggenowski samochód udoskonalono do możliwie najwyższego stopnia. Udoskonalenia tyczą się przedewszyst-

Automobil Gaggenowski: Fig. A. Pierwsza para cylindrów bez ścian.

kiem samej budowy zewnętrznej wozu i najściślejszego wykończenia składowych części.

Chcąc podać Czytelnikom dokładny opis tej świetnej nowości świata sportowego, musimy nadmienić, że samochód gaggenowski może mieć rozmaite zastosowanie. I tak:

jako wytworny samochód wyjazdowy,

jako wóz handlowy,

jako omnibus o pojemności nawet 44 osób, jako wóz ciężarowy z kołami żelaznymi, lub gumowemi o wytrzymałości obciążenia do 6 ton, wreszcie — jako pociągowy wóz ciężarowy o wytrzymałości do 12 ton.

Samochód wyjazdowy zbudowany z najlepszej stali i dlatego obok nadzwyczajnej wytrzymałości, posiada minimalny ciężar, lekkość wprost zadziwiająca. Musimy też zwrócić uwagę i na ten doniosłego znaczenia szczegół, że koła dadzą się zwracać niemal na miejscu i na najmniejszej przestrzeni nawrócić można. Doskonała zaś konstrukcja osi sprawia, że wóz łagodnie, spokojnie posuwa się naprzód, nie narażając jadących na doznawanie jakiegokolwiek zrywania czy trzęsienia.

Gaggenowskie motory mają prostopadłe — podwójne cylindry. Wentyle umieszczone w głowicy cylindra, wy-

mienne poruszają się za pośrednictwem osi — ponad cylindrem się znajdujące. Oś wzmiankowana łączy się z główną osią zapomocą dwóch par kółek stożkowych i przez oś pionową. Oś wentylowa działa zarazem i na aparat oliwiący, a oś prostopadła kieruje zapalnikami, pompą wodną i wentylatorem.

To urządzenie wszystkich składowych części motoru ma niezmiernie zalety:

Przedewszystkiem — uproszczenie. W miejsce dwóch osi wentylowych i ośmiu tłoczków, widzimy w nowym motorze jedną tylko oś.

Łatwość rozebrania. Rozkręceniem kilku zaledwie śrub — otwieramy, a raczej rozkładamy wszystkie wentyle.

A jeszcze o jednej, ważnej zalecie wypada nadmienić: co w utrzymaniu automobilu stanowi najznaczniejszą ru-

brykę kosztów? Nieustanne naprawy, wkłady — wobec szybkiej zużywalności. Tu koszty te bardzo maleją, ze względu na to, że wszystkie ruchome części mieszczą się w karterach (puszkach ochronnych), nie dopuszczających pyłu do wnętrza.

W cylindrach mamy przestrzeń tylko najniezbędniej konieczną, dlatego przy motorach gaggenowskich zmniejsza się znacznie ilość zużytej benzyny, zmniejsza się do minimum rozgrzewalność, a więc i korzyść z cylindrów jest bez porównania większa, niż gdzieindziej.

Karburator, czyli rozpylacz — okazuje również wiele praktyczności, wobec bezwzględnego dopływu powietrza, co umożliwi dostarczenie motorowi odpowiedniej ilości mieszaniny gazu, stosownie do požądanej szybkości czy odległości.

Zapalanie odbywa się za pomocą zapalników o bardzo silnym napięciu magnetycznym, jakoteż zapomocą zapasowych akumulatorów.

Woda oziębia się zapomocą rurkowego chłodnika, a obieg jej reguluje osobna boczna pompa. Oziębianie wody ułatwiają też dwa wentylatory, jeden umieszczony za chłodnikiem, z tyłu, drugi w kole rozpędowym. Skutkiem tego zmniejsza się znacznie waga stalowego rozpędowego koła.

Siłę przenosi łącznik talerzykowy lub tarczowy, co umożliwia ruszanie z miejsca — bez zrywania — dotkliwego nieraz bardzo dla jadących.

Zmianę szybkości osiąga się zapomocą przesuwalnych kółek trybowych. Zależnie od rodzaju wozu mogą istnieć trzy, lub cztery szybkości.

W samochodach wytwornych, wyjazdowych — o czterech szybkościach funkcjonują przesuwacze przez użycie ręcznego hebla — na bok odsuwalnego.

Przenośnia jest u tych samochodów dwojaka: łańcuchowa lub kardanowa; łańcuchowa oczywiście przy ciężarowych, kardanowa przy wyjazdowych wozach.

Każdy wóz ma dwa, oddzielnie funkcjonujące hamulce, działające naprzód i wstecz. Jeden z nich działa za pośrednictwem pedału i osi z bębniem hamowidłowym, drugi działa na tylne koła zapomocą hebla ręcznego.

Józef Massar

W KRAKOWIE

ulica Floryańska L. 15,

poleca na obecny sezon Nowości dla Pań na suknie: w wełnie, jedwabiu, batystach, zefirach itd., jakoteż

© Wybór Nowości w konfekcyi dziecięcej. ©

TOWARY DOBOROWE.
CENY UMIARKOWANE.

Możnaby jeszcze wiele, wiele wymienić zalet nowego samochodu. — Wspomnieć jednak koniecznie wypada, że tak zwany „martwy ruch“ maleje tu do minimum wobec nadzwyczaj długiej osi (mutra 75 mm.), jak i wobec ślizgaczy — sporządzonych z brązu fosforycznego. Oś stalowa obraca się na metalowym łożysku, a skutkiem właściwego sobie rodzaju trybów lekko się porusza. Przedosie sięgają do piasty — przez co punkt obrotu schodzi się niemal ze środkiem koła, więc i opanowanie kierownicy ułatwione. Na kole kierowniczym znajduje się hebel do regulowania zapalnika.

Wszystkie łożyska tak regulatora szybkości, jak osi kardanowych — jak i różniczkowych i tylnych osi, wreszcie kół motoru — wszystkie te łożyska są patentowe — kuliste. Tylko dla kół omnibusowych wozów i ciężkich wozów towarowych są tu użyte złożone piasty własnego systemu.

Oliwi automatyczny oliwiarz, mechanicznie poruszany przez motor a regulowany przez kierownika wozu. Prócz tego znajduje się przy motorze ręczna pompa oliwna, i urządzenie do włączania tłuszczu gęstszego dopływającego do osi kurkiem dwuupustowym.

Figura A przedstawia motor — a mianowicie pierwszą parę cylindrów, bez ścian.

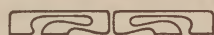
Figura B przedstawia wóz zdjętem kołem przednim, przez co wyraźnie można widzieć oś przednią.

Figura C przedstawia podwójny fajeton ze stałymi siedzeniami dla 7—8 osób. z podniesionym dachem i szybą ochronną.

Wszystkie wozy posiadają odpowiednio do celu, jaki spełniać mają:

2 cylindrowe	12—15 H. P.	motory	(100, 128).
4 cylindrowe	18—24	„	(94, 115).
„	28—36	„	(100, 128).
„	40—50	„	(120, 140).
„	60—80	„	(135, 139).

Firma E. F. Teich, fabryka maszyn w Wiedniu, otrzymała upoważnienie od fabryki gaggenowskiej, do budowy wszystkich powyżej wymienionych typów samochodu dla Austrii i Węgier, a wkrótce i w Krakowie powstanie zastępstwo tej firmy; wiadomość tę powitają zapewne zwolennicy sportu samochodowego z uznaniem i zainteresowaniem.

„Cracovia“ we Lwowie.

Na dzień 10 b. m. wyjechała „Cracovia“ do Lwowa na *match* z „Pogonią“ I, z którą miała rozstrzygnąć *match* z d. 26 kwietnia, zakończony stosunkiem 1:1. *Match* poprzedziły zawody w lekkiej atletyce i biegi cyklistów. Krakowiacy stawali tylko do rzutu dyskiem ale i tu szczęście im nie dopisało. Najdłuższy rzut przypadł p. Skopalowi (Lwów) 26.60 m; drugim był p. Rzepa (Kraków) 25.20 m, a trzecim p. Pollak (Kraków) 23.90 m.

Piękny rzut oszczepem miał p. Kamocki z „Pogoni“, bo aż długości 63 m.

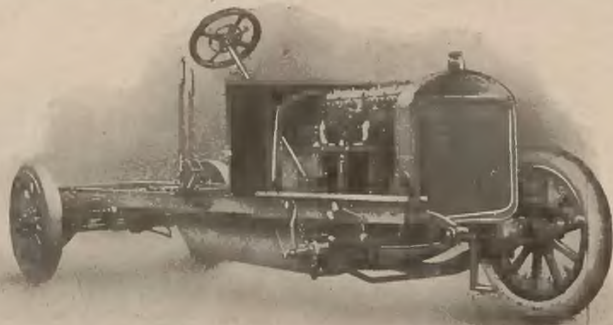
W trójskoku Rysiak (Lwów) skoczył 10.80 m.

Po biegach nastąpił *match*. Boisko pozostawiało dość

wiele do życzenia a głównie deszcz, który spadł w nocy z soboty na niedzielę, rozmoczył je i popsuł najwięcej. O *matchu* tym znajdujemy w sprawozdaniu sportowem „Czasu“ fachowe uwagi, które tu powtórzymy:

Początkowo gra szła bardzo wolnem tempem, przyczem piłka była ciągle na *aut* wskutek wąskości boiska, które szczególnie Krakowianom uniemożliwiało należyłą grę. Już w pierwszej połowie gry znać było tę samą co w Krakowie przewagę Krakowa nad Lwowem. „Cracovia“ grała spokojnie i podprowadzała w pięknych atakach piłkę pod bramkę przeciwników, z których niektórzy jednak za wiele skorzystali ze swej przewagi fizycznej. To jednak nie zrażało Krakowian, którzy pod względem formy i techniki używania piłki górowali nad przeciwnikami.

„Pomoc“ „Cracovii“ wykazała w ciągu gry jeszcze pewne braki, bo rzuty jej były za silne, tak, że dochodziły

Automobil Gaggenowski: Fig. B. Wóz ze zdjętem przednim kołem.

do „obrony“ „Pogoni“. Dobrze grał p. Schwarzer, prawy pomocnik, który jednak za mało kombinował z lewym skrzydłem napadu. Do pauzy stosunek był 0:0. Po pauzie, która nie wiadomo z jakich przyczyn trwała zbyt długo (według reguły, pauza nie może przenosić pięć minut, a na 10 minut muszą się zgodzić obaj kapitanowie), nadała tempto grze „Cracovia“. Wskutek rozmiękłego i śliskiego gruntu lewy obrońca „Cracovii“, pośliznąwszy się, kopnął tak fatalnie piłkę, że ta, odbiwszy się o słupek bramkowy, wpadła do niej.

W ten sposób sama „Cracovia“ zrobiła sobie bramkę, a „Pogoń“ uzyskała jeden punkt. Krakowiacy postanowili naprawić błąd i prowadzili atak za atakiem w tempie niezwykle szybkim. „Pogoń“ jednak zdawała się zadowolniać tym jednym punktem i skoncentrowała siły do odparcia ataków. Do końca drugiej połowy gry Kraków nie wyrównał tego punktu i zeszedł z boiska z porażką w stosunku 1:0 na korzyść Lwowa.

Mimo przegranej, Krakowiacy rezolutnie maszerowali z boiska, wnosząc okrzyk sportowy na cześć zwycięskiej drużyny. P. Caldera, najlepszego z graczy krakowskich i zasłużonego trenera „Cracovii“ wynieśli członkowie „Pogoni“,

WIELKI WYBÓR NOWOŚCI MĘSKICH!

Kapeluszy, Cylindrów, Rękawiczek, Bielizny, Krawatów, Lasek, Kaloszy, Parasoli.

Galanteria ze skóry, drzewa i metalu.

Przybory do podróży: Kufry, Torby, Worki, Walizki, Necessery, Pledy, Paski, Futerały na Laski i Parasole.

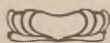
Artykuły toaletowe: Perfumy, Pudry, Pasty, Mydła, Kosmetyki, Grzebienie, Szczotki.

Przybory do palenia: Tutki, Bibułki, Fajki i Cygarniczki z drzewa, bursztynu jakoteż pianki morskiej.

Ceny niskie! Ceny niskie!

Bolesław Wierzejski Kraków, Rynek gł., Linia A-B, róg ulicy Floryańskiej.

na ramionach z boiska. Gościnnie podejmowani przez Lwowian, pożegnali się Krakowianie ze swoimi zwycięzcami serdecznie, i z okrzykiem „do widzenia w Krakowie“ odjechali.

KONKURS HIPPICZNY.

Popis jazdy konnej, urządzony przez galicyjski klub jazdy panów w Krakowie, odbył się w niedzielę, dnia 10 bm. po południu. Na torze wyścigowym zebrała się przy pięknej pogodzie bardzo licznie publiczność, zwłaszcza oficerowie z kawalerii. Wskutek rozmokłego terenu nie obeszło się bez kilku wypadków potknięcia się koni przy przeskokach; jeźdźcy jednak i konie wyszli we wszystkich wypadkach na szczęście bez szwanku.

Najwięcej zainteresowania obudził bieg myśliwski na 4.000 m. dla 4-letnich i starszych koni, które w ostatnich

braniu przeszkód. Pierwszą nagrodę honorową cesarza Franciszka Józefa I. (rzeźba w srebrze prof. Raszki i dodatek klubu 700 k. otrzymał porucznik Karol bar. Dlauhowesky (2 p. uł.) na sł. kaszt. w. „Torpedo“. Drugą arcyks. Leopolda Salwatora i dodatek 400 k. porucznik Konrad Gülcher (11 p. uł.) na 6 l. ciemnogn. kl. „Dollarprinzessin“. Trzecią arcyks. Fryderyka i dodatek 300 k. rotmistrz Adolf bar. Rohn (12 p. drag.) na 7 l. czarnosiwej kl. „Iskra“. Czwartą hr. Siemieńskiego-Lewickiego i dodatek 200 k. rotmistrz Wacław Chmelań (2 p. uł.) na 7 l. kaszt. kl. „Ellinor“. Piątą pułku dragonów Nr. 12 nadpor. Rudolf Rieder (pol. p. haub. Nr. 1) na 7 l. kaszt. kl. „Felicitas“.

II. Popisy w skokach przez przeszkody. Pierwszą arcyksi Franciszka Ferdynanda i dodatek 300 k. podpor. Herman Marnegg (2 p. uł.) na 7 l. gn. kl. „Vigiategy“. Drugą arcyks. Ferdynanda Karola i dodatek 200 k. podpor. Bernard Lauer (12 p. drag.) na sł. kaszt. w. „Inconnu“. Trzecią marszałka podpor. Böhma-Ermollego i dodatek 150 k. por. Bruno Lerch (4 p. uł.) na st. gn. w. „Kontras“. Czwartą pułku ułanów Nr. 2 i dodatek 100 k., oraz piątą Aleksandra hr. Wodzickiego, nadporucz. Wilhelm Reimer (9 p. huz.) na 5 l. ciemno-gn. w. „Hetyke“ i na 5 l. gn. w. „Jonathan“. Szósta pułku dragonów Nr. 3 rotmistrz Bogumił hr. Clam-Martinic (1 p. uł.) na siwej kl. „Snow-drop“.

III. „Jeu de Barre“. Pierwszą nagrodę p. Jana Götza Okocimskiego zdobył por. Hugo bar. Mac Nevin O'Kelly (3 p. drag.) na 7 l. ciemno-gn. w. „Galgan“, drugą rotmistrza Bog. hr. Clama-Martinica ofiarodawca na 5 l. ciemno-gn. w. „Hetyke“.

IV. Wyścig myśliwski. Dwie nagrody honorowe, ofiarowane przez arcyks. Karola Franciszka Józefa i przez pułk ułanów Nr 1, prócz tego 1.000 k. ofiarowane przez

galicyjski Klub jazdy panów. Meta 4.000 m. Biegało sześć koni. — I. por. Montecucoli na 5 l. ciemnogn. w. „Florian“ rotmistrza hr. Clam-Martinica. II. por. Schwarz na st. gn. kl. „Franceska“ rotm. Vogla; III. nadpor. Belrupt na st. gn. w. „Butterfly“ por. Wingera. IV. major 1 p. trenu Muzyka na st. gn. w. „Sorrento“. Totalizator 10:45 kor.

Śp. hr. Andrzej Potocki jako sportsmen.

Z powodu śmierci hr. Andrzeja Potockiego poświęciła „Allgemeine Sport-Zeitung“ dłuższy artykuł działalności zmarłego namiestnika jako sportsmena.

„Allgemeine Sport-Zeitung“ pisze:

Ciechociński Zakład kąpielowo-zdrowy

powiat Nieszawski gub. Warszawska

jest otwarty od dnia 8 (21 Maja do dnia 8 (21) Września włącznie. Wody Ciechocińskie jodo-bromo-słone szczególnie są pożyteczne w cierpieniach skrofulicznych, reumatycznych, kobiecych i wielu innych. Niema dziecka, które nie potrzebowałoby kąpeli Ciechocińskich. Zakład posiada 10 źródeł z rozmaitą koncentracją solanki od 6° do 1/3° (artyzyjskie do picia). W razie potrzeby, dla wzmocnienia solankowej kąpeli, dodawany bywa Ciechociński szlam i ług, produkty lecznicze, wytwarzane na miejscu przy warzeniu soli. W Ciechocinku można brać kąpiele solankowe, błotne, kwaso-węglowe, elektryczne, świetlne, łaźnie, tuszówki, inhalacje, oraz zabiegi hydropatyczne. W Zarządzie Zakładu jest do nabycia Ciechociński szlam leczniczy i Ciechociński ług leczniczy, stosowane do przyrządzenia w domu sztucznych kąpeli Ciechocińskich, oraz gazowana solanka 1/3° i 1° do picia. Ciechocinek łączy się odnogą kolei Warszawsko-Wiedeńskiej z pograniczną stacją Aleksandrowo. Komunikacja ze wszystkimi pociągami Warszawskimi i zagranicznymi. Tania komunikacja Wisłą — statkiem parowym. Na każde zapotrzebowanie są wysyłane bezpłatnie cenniki.

Przez śmierć zmarłego poniósł świat sportowy niepowetowaną stratę, ponieważ z hr. Potockim zeszedł do do grobu jeden z największych i najpierwszych hodowców kłusaków (traberów). Ambicya, która wyniosła go w życiu publicznym na najwyższe stanowisko, była jego duszą jako hodowcy. Poświęcał on olbrzymie sumy swej pasji a w stajni Wola, którą przed dziesiętkiem lat założył hr. Andrzej Potocki koło Krzeszowice na wzór amerykański, można było znaleźć tylko najdoborowszy materiał.

To też tym olbrzymim ofiarom towarzyszyły odpowiednie rezultaty. Dnia 29 czerwca 1900 roku w Baden pokazały się po raz pierwszy barwy¹⁾ stajni Wola na naszych torach; niósł je w biegu letnim *Caid*. Debiut hr. Potockiego jako sportsmena wyścigowego był szczęśliwym, *Caid* wywalczył dla nowej barwy piękne zwycięstwo, które było dobrym znakiem na przyszłość. A Amerykanin był tym, który i w latach następnych wiele zaszczytu przyniósł barwom właściciela, szczególnie czterema po sobie następującymi zwycięstwami w biegu dwumilowym w latach 1900-1903, które zyskały podziw dla niego wśród szerokich kół przyjaciół tego sportu. Jednakowoż Wola nie była jeszcze na wysokości swego rozwoju, ani jako stajnia wyścigowa, ani jako stajnia rozplodowa, aczkolwiek już wtedy z roku na rok zajmowała coraz to poważniejsze miejsce pośród innych stajen. Już w roku 1903 zwróciła Wola na siebie uwagę jako stajnia przez wychowanie *Ama Z.* a ponieważ i reszta potomstwa *Caid'a* wykazywała wspaniałe zalety, spoglądano z wielkim napięciem na dalsze produkty stajni hrabiowskiej. Oczekiwania zostały więcej niż spełnione, konie z Woli okazały się jako jedne z najlepszych i od r. 1904 stajnia Wola stoi na pierwszym miejscu w liście najzyskowniejszych stajni wyścigowych Austro-Węgrzech z sumą zysków, nie spadającą nigdy poniżej 100.000 kor.

Byłoby zbyt ciężko wyliczać wszystkie wielkości, które w Woli przysły na świat. Prawie na każdej liście zwycięzców wielkich wyścigów kłusaków znajdujemy konie z Woli, a nazwiska: *Ama Z.*, *Athos*, *Aza*, *Bluff*, *Bohun*, *Botha*, *Ceres*, *Chmura*, *Dylla R.*, *Daisy*, są dzisiaj na ustach wszystkich przyjaciół wyścigów kłusaków, a przez rezultaty *Eboli*, *Erini* *Esperanza* dowodzą, że tak jak przedtem Wola dalej kroczy w górę po drodze coraz to większego swego rozwoju.

Mimo kolosalnych rezultatów lat ostatnich myślał hr. Potocki stale o tem, aby swą stajnię nie tylko utrzymać na jej wysokości, lecz o ile to możliwe, jeszcze wyżej ją podnieść.

Stadnina była ciągle uzupełnianą i powiększaną przez zakupno klaczy pierwszorzędnej klasy, obok *Caid'a* pozyskał hr. Potocki do stajni ogierów takich jak *Argonaut*, i Amerykanin *Glenwood M.*, a obecnie pozyskał dla swej stajni głośnego *Wilburn M.*, który od czasu sprzedania go do Rosji, był dla naszych stajen straconym. Jeszcze wspanialej jak przeszłość, układała się przyszłość stajni Wola, a oto niepewny los unosi się nad olbrzymiem dziełem hr. Potockiego, któremu nie było przeznaczonem doczekać żniwa i planów swej pracy“.

W końcu wiedeński organ sportowy podnosi zalety hr. Potockiego, jako człowieka, i kończy swój piękny artykuł poświęcony zmarłemu, zapewnieniem, że pamięć o nim wiecznie żyć będzie wśród żywych.

Podobnie i inne pisma sportowe i dzienniki wiedeńskie poświęcają hr. Potockiemu osobne wspomnienie pośmiertne, jako wybitnemu sportsmenowi polskiemu. Hr. Potocki nie uznawał fuszarki na żadnym polu, a jako sportsmen przede wszystkim nie godził się na ladajakie prowadzenie stajni. Konie były jego pasją i włożył w nie nie tylko pieniądze bardzo wiele, ale i pracy i zochodu bynajmniej nie szczędził, byle tylko postawić swą stadnię na wysokości europejskiej. Był on jednym z największych jeśli wogóle nie największym chodowcą traberów w monarchii. Jego tor kryty przy Krzeszowicach, podziwiać mu-

szą wszyscy fachowcy i niefachowcy, przejeżdżający koleją przez Krzeszowice. Pod względem doboru swych koni może stajnia Wola być wzorem dla wszystkich hodowców. W r. 1904 wygrały konie hr. Potockiego 117.250 koron, w roku 1905 — 108.050 kor., w r. 1906 — 169.800 kor., a w r. 1907 — 140.000 koron. Prawie wszystkie znaczniejsze biegi zostały wzięte przez reprezentantów stajni hrabiowskiej i tak Derby 1904 przez *Argonauta*, którego hr. Potocki kupił wówczas za niezwykle wysoką sumę 100.000 kor., bieg dwumilowy cztery razy przez *Caid'a*, dwa razy przez *Argonauta*, nagroda Hunyady'ego przez *Ama Z.*

Dla tej gałęzi sportu, tak wysoko postawionej przez zmarłego namiestnika, śmierć jego jest niepowetowaną stratą; spodziewać się należy, że spadkobiercy będą dalej prowadzić dzieło rozpoczęte przez ś. p. hr. Andrzeja Potockiego.

Rozmaitości.

W zawodach w chodzie o złoty medal i mistrzostwo klubu, urządzonych w ubiegły piątek przez klub turystyczny akad. Związku sportowego na przestrzeni Lwów-Janów (20 km.) pierwszy przybył p. Grabowski o 2 godz. 17 minut 10 sek. Drugim był Nignol 2:24:30, trzecim Świerza 2:26:57, dalej Czarny, Świetlik i Jurand.

Z torów wyścigowych. Nagrodę królewską (120.000 kor.) i nagrodę honorową hodowcy zwycięzcy wygrał w Budapeszcie barona Springera: 4-let. „Peregrin“ bijąc „Fantome“ Eggedi'ego i „Roter Stadl“ bar. Rotszylda. Meta 1800 m.

„Panic“ bar. Kollera wziął pierwszą nagrodę w Pradze „Steeple-chase Tow.“ (m. 4.000 m., 7.000 kor.) bijąc 1 i pół długością „Csendillę“ hr. Westphalena i pięć innych koni. Tot. 115 : 10.

Wyścigi konne we Lwowie. Terminy tegorocznego meetingu Narod. Tow. chowu koni i wyścigów we Lwowie oznaczono ostatecznie na wtorek 26 maja, czwartek 28 maja, niedzielę 31 maja i wtorek 2 czerwca. Każdy z tych czterech dni obejmuje 6 biegów. Główny bieg Lwowskie Derby o nagrodę rządową 5.000 koron rozegra się 28 maja Wielki lwowski bieg z przeszkodami na dystansie 5.000 m. o nagrodę 3.000 koron — odbędzie się 2 czerwca.

Stajnia Wola śp. Andrzeja Potockiego bierze udział dalej w wyścigach kłusaków w Wiedniu pod pseudonimem dr. Józefa Hennocha. Na znak żałoby po właścicieli nosi stajnia obecnie barwy czarne (czarna kurtka i czapka).

Odpowiedzialny redaktor i wydawca:
Dr. Jan Frączkiewicz.

Apteka pod „Złotym słoniem“
H. BARTMAŃSKIEGO i Ski
w Krakowie ul. Grodzka 22, telefon 203.

Skład wszelkich leków krajowych i zagranicznych, najnowszych specyfików, wód mineralnych, artykułów gumowych i przyrządów ginekologicznych w bardzo wielkim wyborze. Pracownia chemiczna i skład chemikalii i przyborów mikroskopowych dla Zakładów naukowych i Wnych Panów Lekarzy.

Tlen do wdychania w balonach i dużych cylindrach żelaznych.

Mydła Pęlsa z Warszawy i perfumery francuskie.
Przesyłki pocztowe załatwia się odwrotnie.

¹⁾ Niebiesko - żółte.

Zamówienia na mleko i śmietankę

z odstawą do domu lub za abonamentem we fiaskach patentowanych i w naczyniach blaszanych
przyjmuje

MLECZARNIA DÓBR ŁUCZANOWICE

Kraków, Podwale 6. Tel. 590.

Hurtowny

Skład nasion
gospodarczych,
warzywnych i kwiatow-
wych.

Rok założenia 1860.

L. Freege
Kraków.

Cenniki, specjalne oferty i wzory
nasion przysyłam na żądanie.

Pierwsza krajowa
wzorowo prowadzona

Szkółka drzew
owocowych,
ozdobnych szpilkowych
i róż.

Bieliznę męską

ZE SŁYNNĄ MARKĄ „LWA“

w wielkim wyborze poleca Magazyn

A. Skórczewskiego i Polakiewicza

w Krakowie, ul. Floryańska L. 13.

Koszule białe gładkie po K 2 50 3 20 4 60
Koszule białe w plisy „ „ 4— 5— 5 60
Koszule białe miękkie „ „ 3 20 4— 5 0 6—
Koszule kolorowe „ „ 3 50 4— 4 50 5— 5 50 7—
Koszule dla turystów „ „ 2 50 4— 5— 7—
Koszule nocne „ „ 3 30 3 70 4— 4 50 4 80 5 50
Koszulki dla cyklistów (Sweaters) po 2— 3— 4 80
Kalesony po K 2 50 3— 3 50 4— 4 50

WIELKI WYBÓR KOŁNIERZY, MANKIETÓW, SKAR-
PETEK, POŃCZÓCH, RĘCZNIKÓW, CHUSTEK DO
NOSA BATYSTOWYCH I PŁÓCIENNYCH I T. P.

Zapasy wielkie. — Ceny niskie, stałe.

JÓZEF GORECKI

Fabryka siatek, mebli, konstrukcyi żelaznych i wyrobów ornam-
kutyh w Krakowie, ul. św. Wawrzyńca l. 26. Telefon Nr. 277
Magazyn: ul. Starowiślna l. 44 (parter).

WILHELM W. ORNATOWSKI

z Ameryki, Chicago. — Dostawca c. k. kliniki okulistycznej i szpitali.

FABRYKA NARZĘDZI CHIRURGICZNYCH

jakoteż ortopedyi i bandaży

w Krakowie, ul. Mikołajska Nr 10.

Bandaże specjalne bez sprężyn wła-
snego wynalazku patentowane i zasto-
sowane na najcięższe raptury. Bandaże
te oddają bardzo wielkie przysługi bez
względu na wiek, przeważnie osobom
starszym, którym żaden sprężynowy
bandaż nie pomoże. Wykonuje pasy brzuszne, pępkowe
i własnego wynalazku patent. sznurówki do prostowania
wszelkich skrzywień ciała, po bardzo umiark. cenach.

Płaszowska parowa Fabryka

DACHÓWEK i CEGIEŁ

Stow. zarejestrowane z poręką ograniczoną.

Biuro: **KRAKÓW, ul. Gertrudy L. 8.**

Poleca: dachówkę tłoczoną i ciągnioną, drena-
ż różnych kalibrów, cegły maszynowe, okładzi-
nowe i fasadowe po cenach przystępnych.

ZARZĄD.

Dla niedokrewnych

HUGER PERLE

naturalne wino czerwone.

Wyłączne zastępstwo w Reprezentacyi
Szczywy Krondorfskiej.

Kraków, ul. Grodzka l. 48.

Telefon 308.

Biuro dla załatwiania wszelkich sprawunków

Józefa Mączyńskiego

Kraków, ul. Gołębia 18

poleca swe usługi P. T. Osobom prze-
jezdnym i na prowincyi.

DR. ZENON PELCZAR

były długoletni 1-szy lekarz zakładowy — ordynuje jak lat poprzednich od dnia 15-go maja

w Truskawcu (willa Zofia).

Dr. Tymoteusz Piotrowski

ordynuje w roku bieżącym jako lekarz zakładowy w Żegiestowie.

DR. XAWERY GORSKI

ordynuje od 1 czerwca do 1 września w Szczawnicy przez resztę roku w Abacyi.

DR. WILHELM ZATHEY

po kilkuletnich studiach w szpitalach i zakładach krajowych i zagranicznych, ordynuje w bieżącym sezonie jak w roku zeszłym w chorobach wewnętrznych i nerwowych w Krynicy

DR. OTOKAR LANG

ordynuje jak zwykle w Rabce.

Dr. Marek Berger

ordynuje jak lat ubiegłych od maja do września w Iwoniczu. Przez resztę miesięcy roku w Abbazyi.

Dr. Józef Liebeskind

ordynuje jak w latach poprzednich w Marienbadzie Haus „Kronprinz“.

Dr. St. Benedykt Kwiatkowski

były I. Asystent kliniki chorób wewn. Uniwer. Jagiell, ordynuje jak w latach ubiegłych od 15-go maja b. r. w Maryenbadzie („Stadt Hamburg“).

Międzynarodowe Przedsiębiorstwo Handlowe
(szczególnie z Rosyą)

N. KATZNER

dom spedycyjno-komisowy

w Podwołoczyskach, Wołoczyskach, Brodach i Radziwiłłowie. Stałe taryfy przewozowe (stawki) do Rosyi i z Rosyi wraz z wszelkimi kosztami i fachowe oclenie.

Wywóz wełny drzewnej, desek na skrzynki dla jaj, brusków i toczydeł dla kos żniwiarek.

Sprzedaż węgla kamiennego, koksu i antracytu,

Herbata w oryg. paczkach z ces. rosyjską rządową banderolą
Adres: N. Katzner w Podwołoczyskach.

Istniejąca **PIEKARNIA POSTĘPOWA** pod firmą

Stanisław Wacław Hess

we Lwowie, ul. Bartosza Głowackiego L. 30.

Założona w roku 1840.

Poleca Szan. P. T. Publiczności wyroby, a mianowicie: Bułki polskie, Kajzerki, Rogale maślane, Rogale ambasadorskie, Sztangle ambasadorskie, Kajzerki królewskie, Rogale królewskie, Sucharki kuracyjne marki karlsbadzkiej, Chleb czysto żytni Grahama, czysto żytni i pszenny, prawdziwy karlsbadzki. Dostać można w każdym czasie w moim sklepie w Rynku, dom przechodni Androlego, również w piekarni i w każdym sklepie korzennym, gdzie znajduje się moja firma.

Sklepy własne: Rynek L. 40 i 29 (przechodnia brama).

Dziękując Szan. PT. Publiczności za tyloletnie łaskawe względy, upraszam o nie i nadal. Z szacunkiem St. W. Hess.

Specjalista chorób płuc,
nosa, gardła i uszu

Dr. B. KRETZ

SZCZAWNICA.

Dr. Rudolf Hammerschlag

ordynuje jak lat ubiegłych w Szczawnicy.

FRANZENSBAD

DR. JÓZEF ZEITNER

ordynuje jak zazwyczaj willa „Stadt Paris“.

DOCENT CHIRURGII UNIWERSYTETU LWOWSKIEGO

DR. A. GABRYSZEWSKI

ordynuje jako lekarz zakładowy od 20 czerwca w Iwoniczu.

DR. EDM. SUPIŃSKI

były I. sekundaryusz kraj. szpitala w Krakowie
ordynuje przez lato jako lekarz zakładowy w Rabce.

Dr. Emil Münz ordynuje jak lat ubiegłych od 15-go
maja w Cieplicach Trenczyńskich
„Haus Ucnay“, Hauptplatz 90.

ZAKŁAD DENTYSTYCZNY

WŁODZIMIERZA JIPOŃSKIEGO

Kraków, ul. Floryańska 13.

nad sklepem firmy SKÓRCZEWSKI i POLAKIEWICZ.
Zakład wykonuje złote szczęki według najnowszych wymagań.

„Kudowa“ (Śląsk pruski)

(Zdroje żelazisto-arszenikowe z kwasem węglowym).

Zakład spec dla hydro-elektro- i mechanoterapii z gabinetem
Röntgena pod kierownictwem

Dra JANA BRODZKIEGO

b. asyst. prof. Leydena.

DR. M. CERCHA

ordynuje jak w latach poprzednich od 15-go maja w Krynicy
(domek szwajcarski).

Dr. Józef Schermant

ordynuje jak w latach ubiegłych w Marienbadzie.
willa „Apollo“.

Dr. KOŁĄCZKOWSKI

w Szczawnicy

prowadzi pensjonat hidropatyczny i ordynuje jak dawniej. Urządzenia nowoczesne. Kuchnia wykwinna Prywatny park 20 morg wyłącznie dla Pensjonarzy.
Ceny przystępne.

ZARZĄD.

Masło deserowe

w paczkach pocztowych po cenach targowych
poleca

Mleczarnia Przeworska

A. Ks. Lubomirskiego i St. Hr. Mycielskiego
we Lwowie, ul. Polna 25.

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, zakładów kąpielowych, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d. Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. — Wiercenie studzien. — Ustawianie pomp. — Instalacje domowe z klozetami, łazienkami i t. d.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska ul. Kolejowa L. 18. W KRAKOWIE

Najlepsze referencje z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

Centralne ogrzewanie
wszelkich systemów i wentylacje.
Łazienki mechaniczne,
Pralnie, Suszarnie i t. d.

Franzensbad!

„Źródło Natalii“

skuteczne przy dnie i gościu, przy skazie moczowej i t. d.

Naturalna sól borowinowa oraz borowina franzensbadzka

Przyrządzenie we własnym zarządzie miejskim biało-zielone opakowanie.

Do nabycia u: Rudolfa Weinreba w Lwowie, Konstantego Wiszniewskiego w Krakowie i N. Trauma Syn w Tarnowie.

„Franzensbader Mineralwasser-Versendung“

MATTONIEGO
GISSHÜBLER

najbardziej
alkaliczna woda mineralna

SZCZAWIOWA

napój oszeźwiający stołowy,

skuteczny bardzo na kaszel w chorobach czyli katarach żołądka i pęcherza.

Henryk Mattoni, Karlsbad i Wieden.

Powszechnie słynne Wody Mineralne
ZE ŹRÓDEŁ

VICHY

Własność Rządu Francuskiego.

Polecane przez pierwsze powagi lekarskie.

CÉLESTINS: W chorobach nerek, pęcherza i kanału moczowego, podagrze i chorobie cukrowej.

GRANDE-GRILLE: W chorobach wątroby, przy dolegliwościach kiszek i kamieniu żółciowym.

HOPITAL: Przy wszelkich dolegliwościach wskutek złego trawienia.

Do nabycia we wszystkich składach Wód mineralnych i Aptekach.

Nazwa każdego źródła oznaczona na kapsułkach i etykietach.

SAXLEHNERA

„Hunyadi=János“

WODA GORZKA.

SKARB NATURY ŚWIATOWEJ SŁAWY.

Przeszło 1000 podziękowań wybitnych lekarzy.

Do nabycia: we wszystkich aptekach i składach wód mineralnych.

SANATORYUM DLA CHORYCH PIERSIOWO DRA K. DŁUSKIEGO W ZAKOPANEM

otwarte przez cały rok. —

Wspaniały widok na Tatrę.

Lasy świerkowe. Wystawa wszystkich pokoi południowa. Obszerne leżalnie dla leczenia klimatycznego. Wzorowe urządzenia pod względem higieny.

Oświetlenie elektryczne.

Poczta, telefon i telegraf w Zakładzie.

Kanalizacja, windy, kąpiele i natryski. —

Ogrzewanie centralne. Wodociąg zimnej i gorącej wody na wszystkich piętrach. Ceny umiarkowane.

Utrzymanie wraz z opieką lekarską 9 K., pokoje od 2 Kor. dziennie. Powozy na zamówienie do pociągów.